

Vseslovenski projekt zgodnjega odkrivanja demence

ADAM - VSESLOVENSKI PROJEKT ZGODNJEGA ODKRIVANJA DEMENCE

OBJAVA REZULTATOV TESTIRANJA 457 PROSTOVOLJCEV V PROJEKTU ADAM

NAJPOGOSTEJŠA VPRAŠANJA

Kaj je vsebina projekta ADAM?

ADAM je vseslovenski projekt zgodnjega odkrivanja demence na starejši slovenski populaciji in ima tri namene: 1) **OZAVEŠČATI** širšo in tudi strokovno javnost glede naraščajoče problematike demence ter s tem tudi pripomoči k zmanjšanju stigme te bolezni, 2) Izvajati **PRESEJALNE TESTE** spominskih in miselnih sposobnosti, ki lahko nakazujejo na začetne faze demence in 3) Omogočiti aplikativno **ZNANSTVENO-RAZISKOVALNO** delo usmerjeno v razvoj novih, cenovno dostopnih in neinvazivnih metod za diagnostiko demence s pomočjo EEG tehnologije. Potekal je **pod strokovnim vodstvom Kliničnega oddelka za bolezni živčevja Nevrološke klinike** Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani ter pod nadzorom uveljavljenega slovenskega nevrologa **prof. dr. Zvezdana Pirtoška**, dr. med.. V sklopu projekta ADAM je bilo obravnavanih **457 starejših posameznikov v starosti od 60 - 90 let iz 6 regij** v Sloveniji. Sodelovanje je bilo brezplačno. Prostovoljci so bili povabljeni k izpolnitvi različnih testov (vprašalniki, intervjuji, EEG meritve itd.), –, ki so ocenjevali spominske in miselne sposobnosti ter drugo delovanje njihovih možganov. Vsi udeleženci v raziskavi bodo pridobili **povratno informacijo** o svoji trenutni spominski kondiciji na podlagi uveljavljenih mednarodnih presejalnih testov za odkrivanje zgodnjih oblik demence (MoCA test). **Podatki so bili anonimizirani** in pridobljeni v skladu s standardiranim raziskovanjem ter bodo uporabljeni zgolj za raziskovalne namene projekta Adam ter posredovanje povratne informacije udeležencem, vključenim v projekt.

Kaj je cilj projekta ADAM?

Končni cilj projekta ADAM je razviti učinkovit vsakoletni preventivni presejalni program za sistematično zgodnje odkrivanje alzheimerjeve demence v Sloveniji, po vzoru programov SVIT, DORA in ZORA ter tudi omogočiti razvoj novih metod diagnostike te bolezni s pomočjo EEG tehnologije.

Kdo so partnerji v projektu Adam?

Pobudnik projekta	Blckb, družba za aplikativno nevroznanost d.o.o.	Vloga: tehnični partner pri mobilni whitebox platformi za zajem EEG podatkov in koordinator projekta	mag. Manuel Kuran, direktor
Strokovni partner	Klinični oddelek za bolezni živčevja, Nevrološka klinika, Univerzitetni klinični center	Vloga: pregledovanje prostovoljcev, analiza podatkov in nadzor zajema podatkov.	prof.dr. Zvezdan Pirtošek, predstojnik katedre za nevrologijo
Partner pri ozaveščanju javnosti	Združenje Spominčica; alzheimer Slovenija	Vloga: ozaveščanje javnosti, informiranje in strokovna podpora bolnikom in skrbnikom.	Štefanija L. Zlobec, predsednica
Partner pri izvajanju in logistiki	Zveza društev upokojencev Slovenija	Vloga: logistična podpora - partner za rektutacijo in pripravo	Janez Sušnik, predsednik

Vseslovenski projekt zgodnjega odkrivanja demence

---

		prostorov, kjer je potekal projekt.	
Partner, ki omogoča izvedbo projekta	Triglav Zdravje	Vloga: partner projekta	Luka Pušnik, direktor službe za korporativno upravljanje Zavarovalnica Triglav

---

Kje in kako je potekalo testiranje: čas, metode, rezultati?

Projekt Adam se je izvajal v obdobju od **8.5 do 7.7. 2017 vsak delovni dan 10 ur, od 8:30 do 18:30** v naslednjih regijah v Sloveniji: Osrednjeslovenska, Pomurska, Savinjska, Gorenjska, Dolenjska in Obalno-kraška. Meritve so bile izvedene **v prostorih ZDUS, ki je bil partner projekta**. Testiranje je bilo **brezplačno** in nezavezujoče. Prostovoljci so pridobili objektivno povratno informacijo o morebitnem zgodnjem upadu kognitivnih sposobnosti na podlagi rezultatov vedenjskih testov, kar lahko nakazuje na povečano možnost za bodoči razvoj demence. Prostovoljci - udeleženci v programu so bili deležni celostne obravnave s pomočjo intervjujev, vprašalnikov in EEG snemanja možganske aktivnosti, ki je potekala **po naslednjem protokolu**, nad katerim so bedeli strokovnjaki Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani:

- 1. raziskovalna postaja: kratki preizkus spoznavnih sposobnosti
- 2. raziskovalna postaja: izpolnitev geriatrične lestvice depresivnosti
- 3. raziskovalna postaja: popis zdravil zaradi polifarmaceutskega učinka
- 4. raziskovalna postaja: splošni vprašalnik o zdravstvenem stanju in anamneza
- 5. raziskovalna postaja: splošni vprašalnik o preferencah za dolgotrajno oskbo
- 6. raziskovalna postaja: EEG snemanje možganske aktivnosti

Povratno informacijo bodo udeleženci prejeli v drugi polovici meseca septembra po osebni pošti. Poleg poročila bodo dobili tudi uporabno brošuro z informacijami o demenci, v kateri najdejo ključne kontaktne podatke, prve znake demence ter kaj lahko sami postorijo preventivno.

Kaj kažejo rezultati testiranja?

Projekta ADAM se je udeležilo 457 prostovoljcev. Med njimi je bilo 131 moških in 326 žensk v povprečni starosti 71.6 let. Pred izpolnjenjem MoCA testa je 97.7 % udeležencev odgovorilo, da so brez diagnosticiranih motenj miselnih in spominskih funkcij, kar pomeni, da so menili, da so v tem smislu zdravi. A tudi na teh domnevno kognitivno neoškodovanih ljudeh je MoCA test pokazal nekatera večja odstopanja od normalnih rezultatov. Kar **38% ali 170 ljudi je doseglo slabši rezultat kognitivnih sposobnosti od zdrave populacije. Še dodanih 12% je bilo mejnih. Skupaj je kar 50% ljudi, od tistih, ki so menili, da so zdravi, doseglo nižje ocene kognitivnih sposobnosti od mejnih norm za zdravo populacijo. Doseganje nizkih rezultatov na MoCA testu je sicer lahko prvi pokazatelj demence, a jasno nujno še ne pomeni slednje. Ob tem je pomembno poudariti, da navedenih odstotkov ljudi s kognitivnimi težavami ni moč enostavno posplošiti na širšo populacijo take starosti, saj vzorec v projektu ADAM ni bil epidemiološki oz. naključen. Domnevamo, da so se projekta v večji meri udeležili ljudje, ki imajo družinsko nagnjenost k demenci oz. ljudje, ki morda že čutijo, da njihove miselne sposobnosti pešajo. Je pa vzorec projekta ADAM pomemben prvi korak k zbiranju kritičnih informacij s tega področja.**

Kaj svetovati prostovoljcem, ki so sodelovali v projektu ADAM?

Prostovoljcem, ki so sodelovali v projektu Adam se svetuje, da ob prejetem poročilu svoji miselnih in spominskih sposobnosti s tem **seznanijo svojega zdravnika, če iz lastnih vsakodnevnih izkušenj ocenjujejo, da imajo občutne težave s spominom in miselnimi funkcijami**. Pri ljudeh, ki so šli skozi ADAM projekt **imajo zdravniki to prednost**, da bodo že dobili rezultat MoCA presejalnega testa kognitivnih funkcij, ki ga lahko upoštevajo pri nadaljnjih odločitvah. Glede na to, da je izvajanje

Vseslovenski projekt zgodnjega odkrivanja demence

testa zamudno tudi za psihološkega strokovnjaka (20-30 minut), ta **informacija najmanj prihrani kar nekaj časa v splošni ambulanti.**

Kdaj se bo projekt ADAM in testiranje ponovilo?

Predvideno je, da se izvajanje in financiranje projekta Adam v bodočnosti sistemsko uredi po zgledu drugih preventivnih presejalnih programov kot je denimo Svit ali Dora. Vsebinska osnova za to obstaja v akcijskem načrtu za obvladovanje demence v Sloveniji, vendar je potrebna tudi volja in moč vseh deležnikov za uresničitev te želje: od udeležencev, izvajalcev storitev do nacionalne regulacije.

Kakšen je problem demence v Sloveniji?

Demenca postaja vedno večji problem sodobne družbe, saj število bolnikov, zaradi staranja prebivalstva, strmo narašča. Po ocenah Svetovne zdravstvene organizacije (SZO) živi v svetu več kot 47,5 milijonov ljudi z demenco¹, v Evropi več kot 9 milijonov. Epidemiološke ocene kažejo, da se bo njihovo število v 25 letih več kot podvojilo. V Sloveniji število obolelih ocenjujemo na več kot 32.000², za njih pa skrbi kar 100.000 svojcev, zdravstvenih in socialnih delavcev in drugih. Demenca torej ni le zdravstveni problem, ampak močno obremenjuje širšo družbo kot celoto. Po podatkih SZO in ADI, ki vključuje 84 držav članic, in SZO so svetovni posredni in neposredni stroški demence v letu 2010 ocenjeni na 604 milijard USD letno, kar predstavlja 1% svetovnega BDP³. Že danes je finančno breme demence v zdravstvenih sistemih enakovredno bremenu vseh rakavih obolenj oz. bolezni srca in ožilja⁴.

Ali ima Slovenija načrt dela obvladovanja Alzheimerjeve demence (AD)?

Zgodnje odkrivanje alzheimerjeve demence s pomočjo sodobnih diagnostičnih metod bo postalo ključno za natančnejšo diagnozo ter učinkovitejše spopadanje s to boleznijo, kar tudi promovira večina evropskih in nacionalnih dokumentov, ki urejajo strategije spopadanja s to boleznijo. Slovenija je v letu 2015 sprejela dokument: [Strategija obvladovanja demence 2020](#), ki je zagotavlja usklajen in celostni pristop vseh deležnikov pri reševanju problema demence in sorodnih stanj. Namen strategije je zagotovitev preventivnih ukrepov, zgodnje odkrivanje bolezni ter primeren standard zdravstvene in socialne zaščite in zdravstvene oskrbe oseb z demenco. **Projekt ADAM** je zastavljen kot raziskovalno-presejalni projekt zgodnjega odkrivanja demence v skladu z omenjeno strategijo. S projektom ADAM bo Slovenija začela proaktivno izvajati direktive Evropske unije na področju obvladovanja demence in celostne obravnave starajoče družbe.

Informacije:

www.projektadam.si
info@projektadam.si

Informacije za medije:

jadranka@kontekst-svetovanje.si

V Ljubljani, 15. september 2017

¹ Svetovna zdravstvena organizacija (2015): *Dementia – Fact sheet nr. 362*. Dostopno na: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs362/en/>

² Ocena temelji na podatkih sosednjih držav in primerljivo razvitih držav v Evropi. V okviru projekta Joint Action Alzheimer Cooperative Valuation in Europe je bilo ocenjeno, da je imelo 7.23% oseb starejših od 65. let eno izmed oblik demence (ocena iz leta 2011), medtem ko je bila ocena, podana v okviru projekta EuroCoDe (2006-2008), da je 9.28 % oseb, starejših od 65. let imelo eno izmed oblik demence. Vir: Evropska komisija (2014): *Implementation report on the Commission Communication on a European initiative on Alzheimer's disease and other dementias*.

³ Alzheimer's Disease International (2013): *Policy brief for Heads of Government – The Global Impact of Dementia 2013-2050*.

⁴ Hurd, M. D., Martorell, P., Delavande, A., Mullen, K. J., & Langa, K. M. (2013). Monetary costs of dementia in the United States. *N Engl J Med*, 2013(368), 1326-1334.